

Azərbaycan dili və Ədəbiyyatı – Yuxarı yaş qrupu

Şənbə, 22 aprel 2017

1-ci sual. Cümləni mürəkkəb cümlənin sintaktik təhlil qaydasına uyğun olaraq, cümlə üzvlərinin ifadə vasitələrini də göstərməklə təhlil edin.

Natiqin iclasdakı çıxışına əsasən, doğrudan da, məlum oldu ki, millətin bütün təbəqələrinin əlbir olaraq torpaqlar uğrunda mübarizə aparmağı vacib şərtlərindən biridir.

2-ci sual. Mətnin linqvistik təhlili.

Berlin

Almaniyanın paytaxtı və ən böyük şəhəridir. Berlin həm də Almaniyanın 16 federal əyalətindən biridir. Əhalisi təqribən 3400000 nəfər, ərazisi isə 891,85 km²-dir. Şəhərin şimalından cənubuna doğru olan məsafə 38 km-ə, şərqindən qərbine qədər olan məsafə isə 45 km-ə bərabərdir. Öz tarixi dövründə Berlin bir neçə dəfə Alman dövlətlərinin paytaxtı olmuşdur. 1990-cı ildən, Almaniyanın birləşməsindən sonra Berlin AFR-in paytaxtıdır.

Berlin Avropada ən mühüm siyasət, media, mədəniyyət və elm mərkəzidir. Metropol Avropada ən mühüm nəqliyyat düyünü sayılır və qitənin ən çox səyahətçi gələn şəhəridir. Burada yerləşən ali məktəblər, elmi idarələr, teatr və muzeylər beynəlxalq aləmdə tanınmışdır. Bütün dünyadan incəsənət və mədəniyyət sahəsi ilə məşğul olanlar üçün Berlin çox cazibədarır. Berlinin tarixi, gecə həyatı və çoxsaylı arxitektura tikililəri hər yanda məşhurdur.

Təxminən 1200-cü ildən indiki Berlinin ərazisində Köln və Berlin adlanan iki ticarət mərkəzi mövcud idi. Onların şəhər statusu almalarının dəqiq tarixi məlum deyil. Kölnün şəhər olması ilk dəfə 1237-ci ildə, Berlininki isə 1244-cü ildə qeyd edilmişdir. 1307-ci ildə hər iki şəhər birləşir və ümumi şəhər idarəsini təşkil edir. 1400-cü ildə birləşmiş Berlinin əhalisi 8000 nəfər idi.

RESPUBLİKA FƏNN OLİMPIADALARI BAKI - 2017

Berlin Prussiyanın paytaxtı idi və Almaniya imperiyasının yaranmasından sonra da onun paytaxtı olur.

İkinci dünya müharibəsindən sonra Yalta konfransının qərarına əsasən Berlinin SSRİ-nin zəbt etdiyi ərazidə yerləşməsinə baxmayaraq, dörd qalib ölkə arasında dörd sektora bölündü. Sonralar üç sektor birləşərək Qərbi Berlini təşkil etdi. Ona xüsusi dövlət statusu verildi.

Birinci dünya müharibəsi qurtardıqdan sonra 1918-ci ildə Berlində Almaniya Respublikası yaradıldı. 1920-ci ildə ətrafdakı şəhərləri özündə cəmləşdirən Böyük Berlinin yaradılması haqqında qərar qəbul edildi. Bundan sonra Berlinin əhalisinin sayı 4 milyona çatdı.

1933-cü ildə hakimiyyətə "nasionall sosialistlər" gəldikdən sonra Berlin Üçüncü reyxin paytaxtına çevrildi. 1936-cı ildə Berlində Beynəlxalq olimpiada oyunları keçirildi. Şpeerin rəhbərliyi altında "Min illik reyxin" paytaxtı Berlinin yenidən qurulması planı işləndi. Ancaq bu plan İkinci Dünya Müharibəsi nəticəsində darmadağın edildi.

İkinci Dünya Müharibəsi və ondan sonra Berlinin böyük hissəsi bombardmanlar və küçə döyüşləri nəticəsində dağıdılmışdı. Şəhərin Qırmızı ordu tərəfindən tutulmasından sonra və Almaniyanın şərtsiz təslimindən sonra bütün Almaniya kimi Berlin də öncə 4 hissəyə bölünərək xarici dövlətlərin idarəsinə verildi. Qərb müttəfiqlərinin (ABŞ, Fransa və İngiltərə) ərazilərində sonra qərbi Berlin təşkil olundu. Sovet hissəsində isə şərq Berlin fəaliyyət göstərməyə başladı.

Qərb dövlətləri və Sovet ölkəsi arasında yaranan qarşıdurma ona gətirib çıxartdı ki, 1948-1949-cu illərdə Qərbi Berlinin blokadası baş verdi. Bunun üçün qərb dövlətləri tərəfindən Berlinə "hava körpüsü" təşkil olundu. Bu qarşıdurma eyni zamanda işğal olunmuş ərazilərdə 1949-cu ildə iki dövlətin yaranmasına səbəb oldu: əvvəlcə AFR, sonra ADR.

Qərb və Şərq arasında güclənən konflikt 1961-ci ildə yüksək həddə çatdı və bu şəhəri iki hissəyə ayıran Berlin divarının tikilməsi ilə nəticələndi. Vətəndaşların bir ərazidən digərinə keçidi xüsusi buraxılış vərəqələrinin köməyi ilə aparılırdı.

Berlin divarı yalnız 1989-cu ildə ADR əhalisinin təzyiqi nəticəsində uçuruldu, bu SSRİ-nin zəifləməsi fonunda baş verirdi. 3 oktyabr 1990-cı ildə ADR AFR-in əsas qanunlarının fəaliyyət göstərdiyi zonaya daxil oldu. Almaniya bundan sonra vahid dövlət oldu. 1991-ci ildə Bunderstaq Berlinin paytaxt olması haqqında qərar qəbul etdi. 1 sentyabr 1998-ci ildə hökumət və parlament Berlinə köçdü.

Berlində 147 dövlətin, o cümlədən, Azərbaycan respublikasının səfirliyi fəaliyyət göstərir.

1. Mətnə altından xətt çəkilmiş cümlənin ifadə etdiyi fikir daha çox hansı varianta uyğundur?

- A) asma körpülərin tikintisi
- B) aeroportların tikintisi
- C) Berlinlə Sovet ölkəsi arasında yeni aviareyslərin açılması
- D) Qərb dövlətlərinin Berlinlə yalnız təyyarə vasitəsi ilə əlaqə qurması
- E) Berlinə Şərq dövlətlərindən hava uçuşlarının həyata keçirilməməsini

2. Mətnlə bağlı verilmiş fikirlərdən doğru olanı seçin.

- A) I abzasda sayın mənacə növlərinin hamısına aid nümunə işlənmişdir.
- B) Mətnə əsasən Azərbaycanla Almaniya arasında diplomatik münasibətlər mövcuddur.
- C) II abzasın son cümləsində həmcins təyinlər işlənmişdir.
- D) Mətnə əsasən Berlin ərazisi Almaniya ərazisinin 1/16 hissəsinə bərabərdir.
- E) Mətndəki "sektor" sözünü həm hissə, həm bölmə, həm də sıra sözləri ilə əvəz etmək olar.

3. Mətnə cümlə üzvünün əlavəsi işlənmiş cümlənin xəbərini göstərin, onun ifadə vasitəsini qeyd edin.

RESPUBLİKA FƏNN OLİMPİADALARI
BAKI - 2017

4. Mətnə orfoqrafik cəhətdən 4 səhvi tapın, onları düzgün yazılışları ilə birlikdə yazın.

5. Mətnədən 1 tabesiz mürəkkəb cümlə seçib yazın, onu əmələ gətirən cümlələrin şəxsə görə növlərini qeyd edin.

3-cü sual. Sintaktik əlaqələri bütün xüsusiyyətləri və işlənmə məqamlarını nəzərə almaqla izah edin.

RESPUBLİKA FƏNN OLİMPİADALARI
BAKI - 2017

4-cü sual. Aşağıda verilmiş ədəbi nümunələrdə buraxılmış sözü yazın və parçaların aid olduğu əsərləri müəyyənləşdirin:

1. Qaranlıq axşam olanda günü doğulan!

Qarla yağış yağanda ər kimi ! **Cavab:** _____

2. Ən qədim tarixi əsərlərdən mən,

Yahudi, nəsrani,

Ən incə sözləri əlimə saldım,

Qabığı ataraq məğzini aldım.

Cavab: _____

3. Sayə kimi hər yerə üz vurma!

Heç kimsə ilə oturma, !

Cavab: _____

4. Çəkilib köksümə dağlar, düyünlər,

Kafirə olmasın nəsb bu günlər

Qınamasın məni

Fikrim dağılıqdır, xatirim övraq. **Cavab:** _____

5. İndi mən adi camaatdan olan bir fəqir kişiyəm: Daha məni axtarmayın ki, görə bilmərsiniz.

Cavab: _____

5-ci sual. Şeiri məzmun və forma xüsusiyyətlərinə görə təhlil edin.

Bir saat havada qanad saxlayın
Nizam ilə gedən qoşa durnalar!
Qatarlaşıb nə diyardan gəlirsiz
Qaqqıldaşa-qaqqıldaşa, durnalar?

Mən sevmişəm onun ala gözünü,
Nəsb ola bir də görəm üzünü,
Yoxsa danışırırsız dilbər sözünü
Veribsiniz nə baş-başa, durnalar?

Diyari-qürbətdə müddətdir varam,
Gecə-gündüz canan deyib aqlaram.
Mən də sizin kimi qəribü zaram,
Eyləməyin məndən haşa, durnalar!

Laçın yatağıdır bizim məkanlar,
Yavaş-yavaş gedin, səsiniz anlar.
Qorxuram toxuna ötən zamanlar,
Sürbəniz dağılıb çaşa, durnalar.

Zakirəm, od tutub alışdı cigər,
Var isə canandan sizdə bir xəbər.
Təğafül etməyin, Allahı sevər,
Dönməsin bağrınız daşa, durnalar!